

SPORT JA KUTSEHARIDUS ON SÜNONÜÜMID

Vladimir Šokman

Tartu Tööstuskooli direktor 1983 – 2001

Spordiühingu Tööjõureservid Eesti presiidiumi liige alates 1983

Eesti Kutsekoolide direktorite volikogu liige ja juhataja asetäitja alates 1983

Sporti on kutseõppeasutustes harrastatud alati.

Pole mingi saladus, et nendes koolidesse on ikka õppima suundunud pigem praktilistele tegevustele orienteeritud noored. See nõuab paratamatult õppurilt head kehalist treenitust. Vastupidavust, koordineerimist, liigutuste täpsust, sujuvust, koostööd teistega. Ja paljut muudki veel, mida parimal moel, tihti ka mängude, või mänguliste elementide kaudu sportides omandatakse. Vähetähtis ei ole ilmselt seegi, et kutsekoolides omandatakse ka paremad oskused oma spordivahendite hooldamiseks, vajadusel remondiks, tihti ka ise ehitamiseks või ümberehitamiseks.

Võistluste avamine Tartu Tööstuskooli aulas Tartus Põllu 11

Minu lähemad kokkupuuted ja seega ka vahetud kogemused kutsekoolispordiga said alguse 1983. aasta kevadel, kui asusin Tartu Kutsekeskkooli nr 17 direktori ametikohale. Siinkohal on olulisem see, et üsna pea võtsid „vanad“ koolijuhid mind omaks ja „edutasid“ Eesti kutsekoolide direktorite volikogu liikmeks ning suunasid ka spordiühingu „Tööjõureservid“ presiidiumi liikmeks. „Tööjõureservid“ oli kutseõppurite spordiorganisatsioon Nõukogude Liidus, millisel olid oma haruorganisatsioonid igas liiduvabariigis, seega ka Eesti NSV-s. Vastavad algorganisatsioonid olid igas kutsekoolis. Selle kaudu käis koolide sporditöö, spordivarustuse hankimine, treenerite koolitus, aastaringse sporditegevuse ja spartakiaadide korraldamine. Selle hulka kuulusid ka võistlused töötajatele. Presiidiumisse kuulus kümnekond inimest üle Eesti, põhiliselt küll Tallinnast.

Mäletan, et juba kaheksakümnendate lõpul tuli meil presiidiumis tegeleda ellujäämisküsimustega. Vana süsteem hakkas üha enam väsima – varustamine jäi järjest viletsamaks – üha rohkem tuli koolidel endil leida lahendusi, kust saada sobivat spordiinventari ja isegi riietust võistkondadele. Kuidas saada võistlused korralikult tehtud, et need oleks tasemel, kus osalemine ja võit on ihaldatavad võistlejaile. Käärid käsuliinide soovide ja täitmiseks võimaldatud rahaliste võimaluste vahel aina süvenesid. Muidugi ei olnud „Tööjõureservid“ siin mingiks erandiks. Need olid vaid märgid kogu „suure süsteemi“ saabuvast kriisist.

Väljapääs sai olla selles, et püüda ennast lahti siduda „suurest emalaevast“. Ehk üritada saavutada suuremat autonoomiat ja toimetada vähemalt teatud asju ise. Sest tegelikult ei olnud meil ju spordivõistluste korraldamiseks tingimata vaja „ukaasi sealt“, ei ülevalt ega alt.

Nüüd hakkas juhtuma see, mis ilmselt enam-vähem kogu Eesti spordi juhtimises. Või vähemalt spordiorganisatsioonides – nende juhid sukeldusid ja kohati uppusid reorganiseerimisse ning kohati kinnisvaraga „toimetamistesse“. See oli kahtlemata väga oluline, ainult et unarusse kippus jääma vahetu sporditöö juhtimine.

Ootused muutusteks sporditöö korralduses ja juhtimises.

Taustaks tuleks veel kindlasti öelda, et aeg oli tegelikult kõigi jaoks väga keeruline. Olime ju alles alustanud oma uue, iseseisva riigi ülesse ehitamist. Kutsehariduses toimusid samuti suured otsingud ja muutused – kuidas üle minna totalitaarselt riiki rahuldanud süsteemilt demokraatlikule? Toimus nii tehnikumide, kui kutseharidussüsteemide ümbermõtestamine. Samaaegselt toimus uute õppekavade väljatöötamine õppeasutuste ja kogu korralduse reformimine. Täiesti arusaadav, et spordi arendamine ei seisnud just esikohal.

Nii pididki koolide spordijuhid ise leidma lahenduse, kuidas edasi? Otsus oli ühene – lahkuti „Tööjõureservide“ süsteemist ja loodi oma Eesti Kutsekoolide Spordiliit. 1992.aastal.

Mina sattusin asja „sisse“, kui pidin direktorite volikogu korraldusel uurima, milline on spordiringkondades huvi spordikontaktideks lõunanaabritega.

Lätlaste ettepanek Balti spordimängude korraldamiseks sai kolleegidelt Eesti Kutsekoolide direktorite volikogus positiivse hinnangu. Riigi kooliameti spordijuhtidelt samuti. Mäletan, et põhiliselt pidasin kontakte proua Kadri Kurvega.

Kolleegid koolijuhtide hulgast tulid samuti kaasa. Paljudel endil sportlik taust.

Kurioosel kombel ootasid kõige suuremad raskused läbirääkimistel uue Spordiliidu juhtidega. Asjaolude uurimise käigus selgus, et suur osa kutsekoolidest ning tehnikumidest olid loobunud Eesti kutsehariduse spordimängudel osalemast ja nendest olevat kujunenud üritused „kitsale ringile“. Selgus, et põhiprobleemiks olid saanud suhtlemisprobleemid. Nii väideti tihti koolide poolt. Teadagi, kujunevad suhted sellisteks aja jooksul, põhjusigi tavaliselt hulгим ja enamasti on ka „süüdlasi“ rohkem kui üks. Probleem oli ilmselt „kaasa toodud“ „vanast ajast“. Lepitamine tundus lootusetuna ja tõusetus küsimus restardist sporditegevuse korraldamisel kutsehariduses – ja seda nii kutsekoolide, kui tehnikumide vahel.

Sellises olukorras tegid koolijuhtide volikogud otsuse, nii tehnikumide kui kutseõppeasutuste oma, mis olid siis veel eraldi, et vajadusel tuleb kasvõi luua taas uus organisatsioon koos kõige sellest tulenevaga. Vähemalt osa toonastest spordiliidu tippjuhtidest jätsid mulje, et nad kitsaskohtade selgitamisel, uute lahenduste otsimisel ja leidmisel koostööd teha pigem ei soovi. Selles seisus leidsid koolijuhtide volikogud koos riigi kooliameti sporditöö juhtidega, et poolele teele ei saa jääda ning lahendused tuleb leida selle osaga spordiaktiivist, kes on valmis uuteks lahendusteks. Koolid ootasid lahendusi. Need tuli leida.

Nii jõuti Riikliku Kooliameti, direktorite volikogu, kui spordijuhtide enamuse otsusel, et liigutakse edasi Eesti Kutsekoolide Spordiliidu ja selle juhtimise reorganiseerimine suunal, sest osa liidu juhte tuli muutustega ikkagi kaasa.

Nende ümberkorralduste käigus otsustati ühtlasi, et Balti riikide kutsehariduse spordimänge tuleb hakata korraldama .

Läti ja Eesti delegatsioonide juhid vastuvõtul Tartu Tööstuskooli direktori kabinetis – II mängud Tartus 1994. Irena Bukovska, Janis Rosenbergs, Tõnis ARvisto (Eesti HTM), Tanel Linnus (täna Võrumaa KHK direktor).

Baltimaade Kutsehariduse spordimängude eellugu

1993. aasta 9. - 11. juunini olime Tartu Tööstuskooli esindusega visiidil Cesis, Läti Vabariigis. Seal asus Kutsekeskkool nr 4, milline oli meie kauaaegne koostööpartner. Samal ajal toimusid seal ka Läti kutsekoolide töötajate spordivõistlused. Osalesime meiegi oma töötajate korvpalli võistkonnaga. Just nimelt võistkonnaga, sest sinna pidi meeste kõrval kuuluma ka naine. Meil oli selleks ühiselamu kasvataja Inna Saad. Kuna Inna oli noorpõlves mänginud Tartu Ülikooli naiskonnas, siis muidugi vastaseid talle ei olnud. Seega läks meil päris hästi – võib-olla liigagi. Võib-olla tekkis just sellest lätlastel soov meile ikkagi koht kätte näidata või midagi sellist – ja sellest siis balti mängude idee (?). Kes seda enam teab. Nagu selgus, treenisid ja võistlesid lätlased aastaringselt ja Cesis oli neil vaid üheks osavõistluseks traditsioonilisest aastaringselt toimuvast töötajate spartakiaadist.

Ühel võistluste vaheajal palus mind vestlusele lätlaste kutsekoolide spordiorganisatsiooni AMI tegevjuht Irena Bukovska. Tal oli tulnud idee tihendada baltimaade kutsehariduse inimeste spordikontakte ja ellu kutsuda Balti riikide spordimängud. Ta testis ideed minu ja tartlaste peal. Meie julgesime avaldada ideele teatud poolehoidu. Sellepärast tagasihoidlikult, et esimese hooga oli see ootamatu ja minu volitused Eesti kutsekoolide direktorite volikogu asejuhina ei olnud ju selles osas kooskõlastatud. Teadaolevalt oli see aeg, kus rahaga oli väga kitsas ja seetõttu me ei saanud kohe lubada, et saame Eestis korraldamiseks vajalikud kooskõlastused – alates Haridusministeeriumist ja lõpetades spordi- ning koolijuhtidega. Ja kustkohast tuleb raha? Kes asjaga tegelema hakkab jne, jne? See tuhat ja üks asja ...

Delegatsioonijuhtide vastuvõtt Tartu Tööstuskooli direktori kabinetis: Madis Lepajõe (täna Haridus- ja Teadusministeeriumi asekancler), Läti Kutsekoolisporti kureeriva klubi AML esimees Irena Bukovska, Leedu esindaja Olümpiavõitja Dan Poznjak, tagaplaanil kuni 2004 aastani EKKSLi juhtinud Tiit Kaber ja Vladimir Shokman, kes on täna Tartu Linnavolikogu Esimees.

Läti pool pani ette, et korraldaks esimesed mängud ise. Otsustasime ka, et spordialad võiksid olla valitud nii, et delegatsioon oleks võimalik kohale toimetada ühe autobussiga – kokkuhoidlik, aga alguse saaks ära teha. Samas oli ambitsioon, et õpilaste kõrval osaleksid ka töötajate võistkonnad. Aladeks korvpall, võrkpall ja lauatennis. Aga ka koolijuhtide mitmevõistlus. Direktorite mitmevõistlus pidi koosnema nooleviskamisest, korvpalli vabavisetest ja lauatennisest. Hiljem saime aru, et need on alad, mis kuulusid lätlaste aastaringse spartakiaadi kavasse. Aga ega meil ju nende alade vastu ka midagi olnud. Kenad alad kõik ja Eestiski populaarsed. Meile tundus asi huvitav ja leppisime kokku, et üritan Eestis pinda uurida, kas huvi on ja kas leidub ka entusiaste, kes on valmis asjas aktiivselt osalema

Samal ajal korraldasime 1993. aasta suvel koos Irenaga Eesti – Läti ühisvisiidi Vilniuses, Leedu Haridus- ja Teadusministeeriumisse, et nemadki nõusse saada. Vastu võttis meid seal härra Arvidas-Juosas Pauliukonis, kes oli vastutav sporditöö eest. Kerge tal meiega ei olnud, sest rahaga oli nendelgi raske ja ega ta meile kohe vastust anda ilmselt saanudki. Esialgu vähemalt ei paistnud tema näost mingit rõõmsat üllatust – pigem ikka muret – „seda nüüd siis ka veel“! Ilmselt suure rahva uhkus ei lubanud ikkagi lõpuks ei öelda ja mõne aja pärast saime jaatava vastuse. Nii see Balti kutsehariduse spordirong rohelise tule sai ja liikvele läks ...

Riia 1993. Kutsehariduse I Balti spordimängud

I mängud korraldasid lätlased Riias 1993.a sügisel, 3-5. novembril. Meie põhiline eesmärk oli võistkonnad kokku saada ja püüda osaleda nii, et julgeks ikka koju ka tulla. Kohapeal selgus, et Lätil oli asi ikka väga tõsine – oli ka võistkondlik paremuse väljaselgitamine kõigi alade kokkuvõttes välja mõeldud. Ega meil ju saanud ka midagi selle vastu olla, sest nii ju tehakse ka. Miks mitte. Siiski tundus meile algusest peale, et Eestil nii ulatuslikul võistlusel üldvõitu loota on pea võimatu. Seda enam üritasime leida alasid, kus katsuda vähemalt alavõituseid saada. Ja mõned alavõidud ikka tulid ka – poisid võitsid korvpalli, (Mina ei tea – kui täpsustusi siia üldse panna???)

Kokkuvõtvalt peab ütleva, et kõige meeldejäävam oli asja juures see, et entusiasmi oli kõigil osavõtjatel ja muidugi ka korraldajatel kõvasti. Kriitikameel oli kokkulepitult koju jäetud, vähemalt olmetingimuste osas. Elu-olu oli täpselt nii, nagu ühes toleaeegses kutseka ühikas ikka ... - tolle aja mõistes rahuldav, aga tänapäeva mõistes muidugi alla igasugu arvestust. Toit oli, nagu kutseka sööklas tavaliselt – hea.

Linnaekskursioonidele tollel ajal ei olnud päevakavas kohta – võistluste ajakava oli ju nii tihe. Avamistseremoonia oli kaunistatud Läti rahvalaulude ja –tantsudega. Kooli tutvustav lühiekskursioon korraldati delegatsioonide juhtidele ja direktoritele. See oli minu arust kõik, mis lisaks spordile veel programmi mahtus. Vabandust – siiski oli korraldatud ka puhkeõhtu tantsuga nii noortele kui „vanadele“.

Aga kõige tähtsam – noortele ja nende treeneritele oli tekitatud uus võimalus oma treeningtöö tulemusi testida. Võrrelda neid eakaaslaste omadega naaberriikides. Ja seada uusi sihte treeningutel. Ning naabermaid ja inimesi sai ju ka ikkagi veidi näha. Noored olid väga rahul. Õpetajad – treenerid ka! Ühine arvamus oli – asjaga tuleb edasi minna!

EKKSLi uuendamise vaevad ja valud

Kuigi põhimõttelised otsused spordiliidu reorganiseerimiseks olid tehtud ja eeltöödki käisid, siis tegelikud otsustavad sammud jäid alles 1994. aasta suvesse – sügisesse. Selle kiirendamiseks oli veel tarvis ajendit.

Siinkohal pean vajalikuks ära rääkida asjaolu, mida võib pidada selliseks viimaseks, otsustavaks teguriks. Vähemalt nii see välja kujunes. Täna saame seda hinnata rahulikult, aga võib-olla isegi mõnes mõttes väikese huumoriga.

Nimelt oli teiste Balti mängude korraldamisel kujunenud huvitav olukord, kus oli kokku lepitud, et Tartu korraldab need Tartu Tööstuskooli juhtimisel ja Tartus. Riigi Kooliamet oli andnud selleks heakskiidu. Kooliamet ja spordiliidu juhtkond olid lubanud omalt poolt kindlustada rahastamise, abi kohtunike ning abipersonali komplekteerimisel ja Eesti võistkondade komplekteerimisel ning Tartusse lähetamisel.

Baltimängude autasustamine 1994 Tartu 16 Kutsekeskkooli saalis (Vanemuise 35, tänane Jaan Poska Gümnaasium). Vasakult: Vladimir Shokman, EKKSL pikaajaline juhatuse liige ja asutaja Haili Loige ning Peeter Kikas (täna Tartu Variku põhikooli direktor).

Kõik käis muidugi suurel säästurežiimil, sest tõesti oli ju raske aeg. Aga asjad sujusid.

Kuni päev enne võistluste algust teatas üks spordiliidu juhtidest, et mingit rahastust nende poolt ei tule. Mingeid Balti mängu ei tule. Aga - no, kui te tahate seal Tartus mingeid sõpruskohtumisi korraldada lätlaste - leedulastega, siis on see teie eralõbu ... See on muidugi - asja sisu minu sõnadega.

Nüüd võib igaüks, kes vähegi võistlusi korraldanud ise aru saada, mis tunne see on, mida peakorraldajana tundsin. Samas oli mu sisetunne kuidagi isegi valmis, et selline olukord võib tekkida. Kinnitasin nii, kui aasta varem lätlastele, nüüd ka spordiliidu ja ka kooliameti juhtidele, kellele kohe helistasin, et mängude ärajätmine ei tule enam kõne allagi - lõunanaabritel on kohvrid pakitud ja nii mõnedki kaugemate paikade inimesed juba pealinna poole teel, et võistkonnaga hommikul teed Eestisse alustada. Ka korralduse poole pealt olid asjad paigas. Kinnitasin, et minu suu läbi antud Eesti poole kinnitus mängude toimumise kohta jääb jõusse. Mängud toimuvad. Kui vaja, maksan kulud kasvõi omast taskust.

Nii jäigi. Mängud toimusid. Plaani kohaselt. Ja ka Tallinna - poolne rahastuse plaan siiski pidas.

Tagantjärele tahaksin uskuda, et kõnealune seik oli lihtsalt ajutine meeleolu, mis väljendus ühes telefonikõnes ja mis ei olnud tegelikult nii ehk mõeldudki.

Tõin selle seiga välja, kui ühe asjaolu, mis kiirendas uuendusprotsesse spordiliidus ja peale mängu tiivustas keskendunult asja ära tegema. See on positiivne lähenemine asjale, mis kokkuvõttes tõi kasu

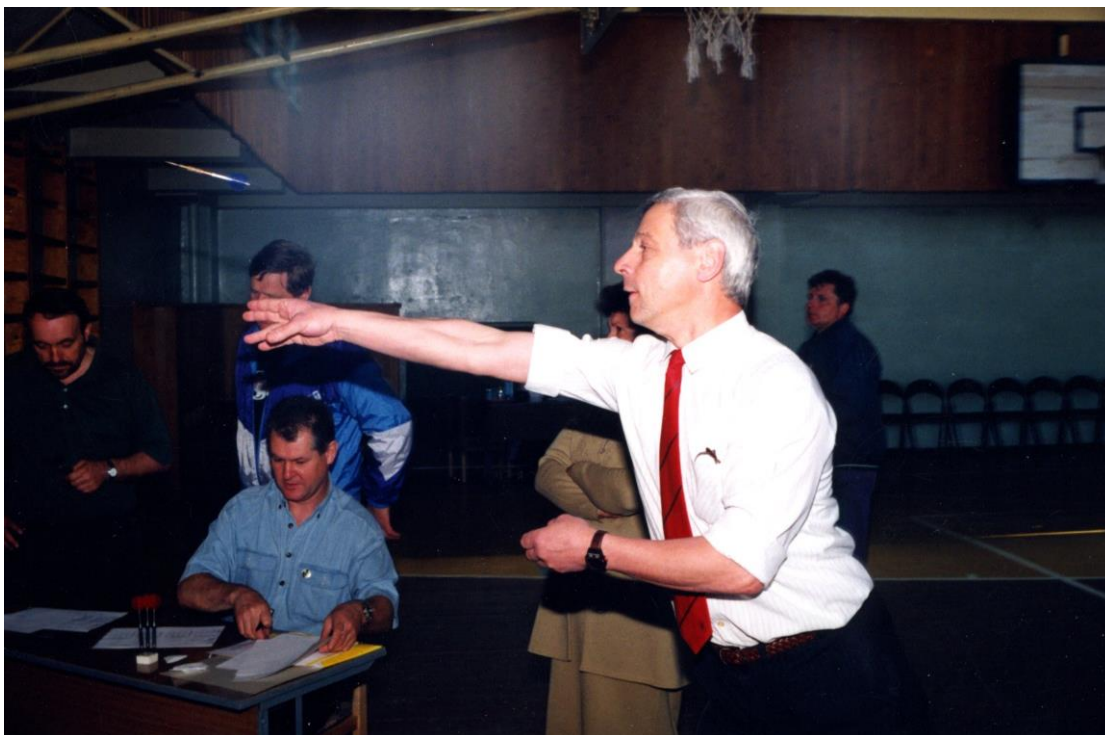
Läti koolijuhtide võistkond soojendusvisetel enne nooleviske võistlust. Kohtunik Peeter Kikas(paremal). Tartu Tööstuskooli võimla (Põllu 11) 1994. Täna asub aadressil Põllu 11 Tartu Kutsehariduskeskuse õppekorpus.

kõigile. Oli ju ka selliseid hääli, et lasta liidul lihtsalt „välja surra“ ja et „küll siis vaatame, mis juhtuma hakkab“.

Siinkohal tahan eriti rõhutada, et ka täna on toonased inimesed ju praktiliselt kõik „ravis“ ja „aktiivselt sporditöö korraldamise juures“. Olenemata sellest, kes mida tookord tundis või tegi või ka tegemata jättis. Ma arvan, et see võiks olla lausa eeskujuks tänastelegi meie elu ümberkorraldajatele. Inimestele, kes mõtlevad asjast veidi teistmoodi, või ei saa kohe aru, tuleb anda aega – neid ei pea mutta taguma. Mingil hetkel on ilmselt võimalik leida uued võimlauseid koostööks. Moel või teisel. Ei ole meid siin Eestis nii palju, et kedagi üle parda heita! Ja veel: eksimine on inimlik – oluline on, millised järelmused sellest tehakse ...

Eriline tänu siiski kahele mehele, kes selles olukorras võtsid vastutuse ja kandsid endi õlul nii esimeste mängude ettevalmistamise, osalemise, korraldamise, kui ka spordiliidu juhtimise ümberkorraldamise pearaskust: Need on kaks Tartus töötanud ja töötavat meest – Tiit Kaber ja Peeter Kikas. Kaasa tuli ka enamus spordiaktiivist. Tegemist on ülikooliharidusega sporditöötajatega ja kogenud kutseharidustöötajatega – Tiit oli üle 20 aasta töötanud Tartus Kutsekeskkoolis nr 16 õpetajana, kehalise kasvatuse ja sõjalise õpetuse juhina. Peeter oli Kutsekeskkoolis nr 17 aastaid töötanud direktori asetäitjana ja kehalise kasvatuse juhina. Mõlemal mehel oli ka pikaajaline kogemus suurte spordiürituste korraldamisel Tartu Maratoni toimkondadest võtta. Rääkimata nende kogemustest üleestiliste võistluste korraldamisel nii kutsehariduses, kui ka muudel tasemetel. Aitäh neile!

Aitäh siinkohal teile kõigile, kes kaasa lõite, aitäh kõigile, kes te kaasa töötate!

Direktorite võistlus Klaipedas 1998. Nooleviskel Vladimir Shokman.

Tartu, 1994. Ehk II Balti spordimängud.

Mängud toimusid 1994.a 26-28 mail. Võistluspaikadeks olid Kutsekoolide võimlad Vanemuise, Põllu ja Kopli tänaval. Programm oli sama, kui esimesel korral Riias.

Väike muutus oli mäletamist mööda direktorite mitmevõistluse alades. Seal asendasime kokkuleppel teistega ja kasutades korraldaja õigust lauatennise autojuhtimisega – vigursõiduga. Seda peab ju iga direktor oskama. Muidugi pole ju ka lauatennise oskus paha, aga ilmselt mitte nii määrav direktori töös, kui autojuhtimise oskus.

Millegipärast mul erilisi mälestusi rohkem ei meenugi. Kõige olulisem ilmselt juhtus ära juba „enne avavilet“. Aga sellest ma just kirjutasin.

Tore, et ikkagi ära tegime. Hakkama saime. Mängud läksid edasi Leetu ja käivad siiani omal ringil. Nüüd juba ligi veerand sajandit!

Palju õnne meile kõigile Eesti Kutsekoolide Spordiliidu juubeli ja Balti 25. mängude puhul!

Läänemeremaade spordimängud

Tegelikult nägime Irenaga tulevikuks ette ka võimalust, et kui ükskord rikkamaks saame ja olud muutuvad lahedamaks, liitub meiega ka teisi Läänemere piirkonna riike ... Poola, Soome, Rootsi Taani jne. Tänapäevaks pole seda juhtunud, aga usun, et ükskord see juhtub ikkagi. Piirajaks on praegu see, et suurema osavõtjate arvu puhul ei saa enam nii kiirelt – poolteise päevaga võistlusi ära teha – lisandub vähemalt üks päev. Ka tähendab see võistluste uut formaati. Kulud muutuvad oluliselt

suuremaks jne. Aga ajaga muutuvad ka korraldajad, ja küll uued noored ka uue formaadi ja uued osavõtjad ükskord leiavad. Lihtsalt ei ole aeg veel küps. Küll ta ükskord küpseks saab. Aja jooksul on meil kõigil ju omajagu spordisidemeid erinevate Läänemereäärsete riikide õppeasutuste ja spordiklubidega tekkinud.

Julgust praegustele ja tulevastele EKKSL juhtidele suurelt unistada!

Jõudu ja õnne oma julgete unistuste elluviimisel!

Tartu, märts 2017